

МІСЦЕ І РОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ БАГАТСТВА В КРАЇНАХ ЄС

Тітко Я.І., Лазаренко О.В., Білецька В.В.

Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва

Обравши шлях європейської інтеграції, Україна при реформуванні своєї податкової системи має орієнтуватися на досвід країн ЄС. В країнах-учасниках ЄС податок на багатство посідає відповідне місце і відіграє вагомий роль в податкових системах країн, в яких він існує. Вивчення та аналіз практики зарубіжних країн сприятиме розбудові в Україні такої системи податків, що включатиме податок на багатство, яка найкраще гармонізуватиметься з європейською практикою. Саме тому метою даного параграфу є дослідження системи податків в країнах ЄС на макроекономічному рівні, виявлення тенденцій щодо структури систем податків в країнах Євросоюзу, включаючи податки на майно і, зокрема, оподаткування багатства.

Податкова політика, відіграючи важливу роль у європейській системі права та суттєво впливаючи на соціально-економічний розвиток країн Євросоюзу, відіграє важливу роль не лише у розвитку внутрішнього ринку кожної країни-учасниці ЄС, але й в економіці сусідніх держав. Податкові системи кожної з європейських країн мають тенденцію до їхньої гармонізації з податковими системами інших країн. Зокрема, документами ЄС стосовно податків чітко визначено, що проведення незгодженої податкової політики є неприйнятним, і дії країн-учасниць у межах єдиного ринку мають координуватися. Така координація передбачає не стандартизацію національних податкових систем, а забезпечення їх конкурентоздатності та відповідності цілям Угоди про створення Євросоюзу [2, Р.3]. Одночасно з тим, забезпечення суверенітету окремих країн та належна реалізація завдань Євросоюзу в цілому можливі лише за умов формування необхідного обсягу податкових надходжень до бюджетів, у тому числі за рахунок оподаткування майна, що класифікується як багатство. Крім того, суспільство країн ЄС, сповідуючи принципи демократії, намагається будувати свою податкову систему відповідно до принципів соціальної справедливості та економічної

доцільності. У всіх цих процесах своє особливе місце посідає оподаткування багатства.

Динаміка умовної норми оподаткування в країнах Європи свідчить, що наприкінці минулого століття (1980–2000 рр.) податкові системи більшості країн ЄС мали тенденцію, яка не заохочувала створення нових робочих місць. У цей період умовна норма оподаткування на доходи фізичних осіб суттєво зросла (з 35 % до 43 %). Разом із тим, спостерігалось зниження умовної норми оподаткування для такого фактору, як капітал (з 42 % до 31 %) [2, Р. 28]. За оцінками експертів Агентства з міжнародного розвитку США в Україні (USAID) високий рівень фіскального навантаження на ВВП мають лише деякі розвинуті країни ЄС (наприклад, Данія та Швеція). Для перехідних економік такий рівень є неприйнятним. В Україні, за оцінками експертів, через бюджет та відрахування у різні фонди перерозподіляється понад 47 % ВВП, що перешкоджає внутрішнім та іноземним інвестиціям і робить економіку менш конкурентоспроможною, оскільки позбавляє підприємства стимулів та ресурсів для інвестиційної діяльності. Характерним рівнем цього показника для більшості розвинутих країн є 35 % - 37 %, і саме в цих межах має бути фіскальне (податкове) навантаження для економіки України [1, С. 2]. За нашими розрахунками, у 2014 р. показник податкового тиску в Україні склав понад 50 % ВВП.

У межах Євросоюзу між країнами спостерігаються відмінності щодо величини частки ВВП, що перерозподіляється через податки. У цьому плані країни-учасниці ЄС поділяються на дві групи. До першої належать ті країни, котрі стали членами ЄС на початку існування цієї спільноти країн: це, так звані «старі» країни-учасниці, або «група 15». У цю групу входять: Бельгія, Данія, Франція, Греція, Іспанія, Нідерланди, Ірландія, Люксембург, Німеччина, Португалія, Італія, Велика Британія, Австрія, Фінляндія та Швеція. Другу групу формують

країни, котрі приєдналися пізніше, так звані «нові» країни-учасниці, або «група 13». До їх числа належать: Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія (приєдналися 1 травня 2004 року), Болгарія та Румунія (стали учасницями у січні 2007 року), а також Хорватія (набула статусу члена ЄС у липні 2013 року).

Структура податків постійно змінюється під впливом економічних, соціальних та політичних чинників. Співвідношення між окремими видами податків визначається фінансово-економічною та соціальною політикою держави. І, як слушно підкреслюють автори монографії «Держава – податки – бізнес», шляхом проведення певної податкової політики держава вирішує конкретні завдання: заохочення внутрішнього споживання або, навпаки, його обмеження, стимулювання інновацій, інвестицій у загальному плані, а також по пріоритетних галузях та регіонах, заохочення експорту, розвиток економічної та соціальної інфраструктури тощо [3, С. 83].

Фіскальний тиск, який виник внаслідок фінансового кризису 2007 – 2008 років, став поштовхом до так званих експериментів з податком на багатство. Наприклад, в 2013 році на Кіпрі в рамках програми з виходу з економічної кризи була спроба ввести одноразовий податок на банківські вклади. В світі новину пройшла як введення податку на багатство, однак технічно такий податок ним не був, оскільки за базу оподаткування мали брати суму банківського капіталу без будь – яких вирахувань як того передбачає оподаткування багатства.

Серед країн ОЕСР, в яких справляється податок на багатство, найбільша частка надходжень у сумі всіх податкових надходжень, зафіксована в Люксембурзі й Швейцарії і становить 5,3 % та 4,3 %, відповідно. Динаміка питомої ваги податку

на багатство в податкових надходженнях окремих країн світу представлена на рис. 2.4.

Аналіз динаміки надходжень з податку на багатство у співставленні з динамікою ВВП та загальними податковими надходженнями свідчить, що найбільш вагому роль цей податок має у Швейцарії – 4,3 % у загальних податкових надходженнях та 1,2 % у ВВП . Щодо обсягів цього податку, то у 2012 році через цей податок до бюджетів Швейцарії було залучено майже 6 млрд євро, з яких переважна більшість була сплачена фізичними особами – 80 %, а на юридичні особи прийшло лише 20 % .

Висновки. Податок на багатство в ряді країн світу має політичну роль. Запровадження його в цих країнах було покликано сприяти перерозподілу багатства від найзаможніших верств населення до тих, яким соціальна допомога є вкрай необхідною, виконуючи, таким чином, регулюючу роль.

Література

1. Doing Business – 2014. – World Bank, Washington, 2013. – 175 p.
2. Монтян Т. Формалізація власності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://montyan.org/formaliziizaciiya-vlasnostii-19.html>
3. Стратегія партнерства з Україною на 2012-2016 роки. Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація. – Представництво Світового банку в Україні, Білорусі та Молдові. Регіон Європи та Центральної Азії. Міжнародна фінансова корпорація, Регіон Центральної та Східної Європи. – МБРР, Київ, 2012. – 130 с.